

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Detmold, Samuel

5565 [1804/1805]

בי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9634

וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיֵּאסְפֶה אֶל-בִּירְתּוֹ
וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ בֵּן
וַיַּרְע הַדָּבָר אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד
בְּעֵינֵי יְהוָה :

דוד צו איהר , לים זיא אין זיין שלאם
ציהן , דהיראטהטע זיא , אונד זיא
גבאהר איהם איינן זאָהן . אבער די
זאכע , דיא דוד דא גטאהן מספיל
דעם עוויגן .

יב (א) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-נָחֹן
אֶל-דָּוִד וַיֹּבֵא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ
שְׂנֵי אַנְשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אַחַד
עָשִׂיר וְאַחַד רֹאשׁ : (ב) לְעָשִׂיר
הָיָה צֹאן וּבֶקֶר הַרְבֵּה מְאֹד :
(ג) וְלֹרֵשׁ אֵין-כֹּל כִּי אִם-כִּבְשָׂה
אַחַת קִטְנָה אֲשֶׁר קָנָה וַיַּחֲרֶה
וַתְּגַדֵּל עִמּוֹ וְעַם-בְּנָיו יַחְדָּו מִפְתּוֹ
הָאֵכֶל וּמִבְּסוֹ תִּשְׁתַּה וּבְהִיקוֹ
תִּשְׁכַּב וַתְּהִי לוֹ כִּבְת : (ד) וַיֹּבֵא
הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעָשִׂיר וַיַּחְמַל
לְקַחַת מִצֵּאָנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת
לְאַרְחַת הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת-כִּבְשָׂת
הָאִישׁ הַרֹאשׁ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ
הַבָּא אֵלָיו : (ה) וַיַּחֲרֶאף דָּוִד
בְּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל-נָתָן חִי-
יְהוָה כִּי בֶן-מָוֶת הָאִישׁ הָעָשִׂיר
יחרא' יחרא' זאת
רש"י

יב (א) דער עוויגע זענדעטע נחון
אן דוד . דזער גינג הון אונד
ערצעהלטע איהם : צווייא מענד לעב
טעו אין איינער שטאט , איינער וואר
רייך , דער אנדרע ארם . (ב) דער
רייכע האטטע שאפע , דינדער , זעהר
פיל . (ג) דער ארמע האטטע ווייטער
ניכטס , אלס איין איינציגס שעפלען ,
דאו ער זיך גקויפט אונד אויפגעצאגען
האטטע , אונד בייא איהם אונד זיינען
קינדערען גראסגעווארדען וואר . דזעס
אס פאן זיינעם ביססען , מראנק אויס
זיינעם בעכר , שליף אין זיינעם שאסע ,
אונד וואר איהם וויא איינע טאכטער .
(ד) איינסט קאם איין רייזענדר צו דעם
רייכען מאנע , דא שאנטע דזער פאן
זיינעם קליינן פיה אדר דינדערן עטוואס
צונעהמן , דען צו איהם גקאמנען גאסט
צו בוירטען אונד נאהם — דאן שעפלען
דעם ארמען מאנס , אונד בוירטעטע
דאמיט דען מאן , דער בייא איהם איינ
געשפראכען האטטע . (ה) דוד בראך
אין העפטיגען צאָהן אויס איבער דען
מאן , שפראך צו נחון : זאָוואָהר דער
עוויגע לעבט ! דער מאן דער דזעס
טאט

באור

יב (ד) ויבא הלך . דיונה חת
יזר הרע תחלה להלך שעובר
לדרכו וח"כ לאורה שנעשה חכסנאי וחר כך לחיס שהוא בעל הבית :
(ה) כי בן מות . הגוף חת העני כאילו נוטל חת נפשו שנחומר חת נפש
בעליו

טאט איזט דעם טאדעס ; (ו) אונד
 דאז שאף זאל ער פיר פאך בעצאהלען ,
 ווייל ער זאואס טוהן קאנטע , אונד
 זא גפיהללאס וואר . (ז) היראויף
 שפראך נתן צו דוד : דוא ביזט דער מאן !
 זא שפריכט דער עוויגע , דער גאטט
 ישראל'ס : איך האבע דרך צום קעניג
 גזאלבט איכר ישראל , דרך עררעטעט
 פאן דער האנד שאול'ס , (ח) איך
 גאב דיר דיינעס העררען הוין , לעג
 טעריא ווייבער דיינעס העררען אין
 דיינען שאס , פערטרויעטע דיר דאז
 הוין ישראל אונד יהודה אן ; ווארע
 דיועס אכר נאך צו וועניג , זא קענטע
 איך דיר יא , וויא דיועס אדער יענס
 איזט , נאך מעהר געבן . (ט) ווארום
 האסט דוא אלא דעס עווינען ווארט
 פעראכטעט , אונד זא איבעל אין ווינען
 אויגעגעטאהן ? אוריה דען חתי לג
 סעסט דוא אים קריגע ערשלאגען .
 זיינע פרויא נאהמסט דוא דיר צום
 ווייבע ; זאגאר ליסעסט דוא איהן דורך
 דאז שווערד דער קינדער עמון'ס . אומ'
 קאמן ! (י) נון , זא זאל אויך דאז
 שווערד פאן דיינעס הויע ניכט ווייכען
 אין עוויגקייט ; ווייל דוא מיך זא הינדאג
 גועצט , אונד אוריה'ס פרויא דיר צום
 ווייבע

זאת : (ו) ואת הפכשה ישלם
 ארבעתים עקב אשר עשה
 את הדבר הזה ועל אשר לא
 חמל : (ז) ויאמר נתן אל
 דוד אתה האיש כה אמר יהוה
 אלהי ישראל אנכי משחתיה
 למלך על ישראל ואנכי
 הצלתיך מיד שאול : (ח) ואתנה
 לך את בית אדניה וארתי נשי
 אדניה בחיקה ואתנה לך את
 בית ישראל ויהודה ואם מעט
 ואספה לך כהנה וכהנה :
 (ט) מדוע בזית את דבר
 יהוה לעשות הרע בעיניו את
 אוריה החתי הכיפה בחרב ואת
 אשתו לקחת לך לאשה וארזו
 הרגת בחרב בני עמון : (י) ועתה
 לא תסור חרב מביתך עד
 עולם עקב כי בזרתי וחתקת

את אשת אוריה החתי להיות

באור קמץבוק

לך

רשי בעניוק

(ח) ואם מעט וגו' , כלומר ואם זאת שנתתי
 לך עוד מעט , אני יכול להוסיף לך כהנה
 וכהנה . וכל כהנה כלשון נקבה כסגולת
 הלשון בדבר שלא הוצרך המין . וסוף לערו
 מלשון (סנה' כ"א) שהמלך לא ירבה לו
 יותר מ"ח נשים , ולדעתם שב כהנה על נשיו .
 ואתו הרגת וגו' , טעם הכפילה לומר שתי
 דעות עשה כמתתי על שהרג אותו ג"כ בחרב

לָהּ לְאִשָּׁה : (יא) כֹּה יֹאמֶר
 יְהוָה הִנְנִי מְקִים עָלֶיךָ רָעָה
 מִבֵּיתְךָ וּלְקַחְתִּי אֶת־נְשִׁי־
 לְעֵינֶיךָ וּנְתַתִּי לְרַעִיָּה וְשָׁכַב עִם־
 נְשִׁי־ךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמַשׁ הַזֹּאת :
 (יב) כִּי אָחָה עָשִׂיתָ בְּסַחֵר וְאֲנִי
 אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה נֶגְדְךָ
 כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגְדְךָ הַשָּׁמַשׁ :
 (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־נָתָן הַטָּאֵתִי
 לַיהוָה * וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד
 גַּם־יְהוָה הֵעֲבִיר הַטָּאֵת־ךָ לֹא
 תָמוּת : (יד) אַפְסֵם־כִּי־נִאֲמַרְנָה
 נֶאֱצָה אֶת־אִיבֵי־הַיְהוָה בְּדַבַּר הַזֶּה
 גַּם הֵבֵן הַיְלֹד לָהּ מוֹת יָמוּת :

רש"י (טו) וילך

(יד) כי נאחז נאלצת את אויבי כינוי הוא
 זה דרך כבוד למעל' ויונתן תירגם ארוי
 מופתת פתחת' פומא דסכאי עומא דה'
 (טו) ויאחז

נות הקוטאים, כי השם לא יחפון נמות המית כ"א נאוכו מדרכו וסיה, אפס כי נאחזנו' לא
 חפסר מכל וכל, אכל גם הנן ונו'. וטעם גם כתב רד"ק, מלכד העונש שאמרת' לך ככר גם
 הנן הילוד נות ימות. (יד) כי נאחזנו', לפי' המפרשים אמר אויבי על דרך כבוד למעלה.
 והנכון שישנו הפעל פה כהפעיל, (ומנאכו כזה יותר במקרא) ושעורו, על שאתה גרמת
 שיחללו אויבי ה'את השם וכן תרגם הארמי, ארוי מפתח פתחתא פומא דסכאי, כלומ' נתת להם

ווייבע גנאממען • (יא) זא שפראך
 דער עוויגע : איך וויל דיר איין אונז
 גליק אויס דיינעם אייגען הויזע ענטש
 שטעהן לאססען, וויל דיר דיינע וויי
 בער פֿאַר דיינען אויגען ענטרייסען,
 אונד זיא דיינעם נעכסטען געבען,
 דער זיא כשלאפֿען ווירד אים אננויכט
 דוור זאנע. (ד"ה אם העללען טאנע).
 (יב) רוא טאטסט היימליך, איך אכר
 וויל דיזעס עפֿנטליך טוהן, פֿאַר גאנץ
 ישראל אונד דוור זאנע! (יג) דוד
 שפרך צו נתן : זא איך האָבע געגן דען
 עוויגן גוונדיגט — דא שפראך
 נתן ווירד צו איהם : עוואָר לעסט דיר
 דער עוויגע אין זאפֿערן דיינע נינדע הינט
 געהן, דאָס דוא ניכט שטערבן
 זאלסט; (יד) יעדאך ווייל דוא
 דורך דיזס פֿערגעהן, דען פֿיינדען דעם
 עוויגען צום לעסטדען אגלאס גגעבען,
 זא

באור

שכאי ישראל (מרד"ק). (יא) לעיני
 השמש, לעין כל. (יג) הטאיתי לה',
 התודה את חטאיו וחרט עליהם, ועל זה
 ויאמר נתן, לפי שאתה מתחרט, גם ה'
 סולח לך כל מה שחטאת לו, ולא תמות עתה
 נאוכו מדרכו וסיה, אפס כי נאחזנו' לא
 חפסר מכל וכל, אכל גם הנן ונו'. וטעם גם כתב רד"ק, מלכד העונש שאמרת' לך ככר גם
 הנן הילוד נות ימות. (יד) כי נאחזנו', לפי' המפרשים אמר אויבי על דרך כבוד למעלה.
 והנכון שישנו הפעל פה כהפעיל, (ומנאכו כזה יותר במקרא) ושעורו, על שאתה גרמת
 שיחללו אויבי ה'את השם וכן תרגם הארמי, ארוי מפתח פתחתא פומא דסכאי, כלומ' נתת להם
 פתחון

מכלל יופי

יב (ג) אין כל, מאומה: (ג) ויחיה, כתבר' שמואל הנגיד כי היו"ד דגושה,
 ולא מצאנו כן בס' המדויקים: מפתח, התיכח לחם: הלך, תאר:
 (ו) ארכעתים, ב' פעמים ארבעה: (יא) לרעיד, כיו"ד וענינו ליחיד ואפשר ששרשו
 רעה, או לרעיד לא' מרעיד ואין לאדם אוהב יותר מבנו: לעיני השמש, בגלוי:
 (יד) אפס, במקום כלתי: נאץ, מקור במשקל העבר: (טו) ויגוף, נגפו
 בחולי

ה א ז

נא זאל אויך דער היר נייאגעכאָהרנע
 זאָהן שטערבען . (טו) דאָמיט גינג
 נתן נאך הויזע . דער עוויגע פּלאַגטע
 היראויף דאָז קינד , זא אוריה'ס פּרויא
 דעם דוד גכאָהרען , אונד עס ווארד
 זעהר קראַנק . (טז) דוד כעטעטע
 פּאָר דעם עוויגן פּיר דיא גנעוונג דעם
 קנאַכען , הילט פּאַסטאַג , קאַם אונד
 לעגטע זיך איבער נאַכט אויף דיא ער
 דע . (יז) עס קאַממען צוואַר דיא
 עלטעסטען זיינעם הויזעס איבער איהן ,
 איהן צו בוועגען , פּאָן דער ערדע אויף
 צו שטעהן ; אלליין ער וואַלטע ניכט .
 ער האַטטע אויך ניכט מיט איהנען גע
 שפּייזט . (יח) אַם זיבענטען טאַג
 שטארב דאָז קינד . גון פּירכטעטען
 זיך דוד'ס האַפּבעדיהנטען איהם אַג
 צו צייגען , דאָס דאָז קינד טאָד וייא
 דאן זיא שפּראכען צו איינאַנדר .
 זיה ! דא דאָז קינד נאָך לעכטע ,
 רעדעטען וויר איהם צו , אונד ער גאַב
 אונזער שטימע קיין גהער ; וויא
 זאָלטען וויר איהם זאָגען , דאָז קינד
 איזט טאָד ; ער ווירדע זיך יא זעלכסט
 לייד צו פּיגן . (יט) אלליין אַלס דוד
 ערזאָה , דאָס זיינע בדיהנטען זיך איינ
 אַנדר עטוואַם איינרויגן , שלאָס ער
 דארויס , דאָס דאָז קינד טאָד זיין מיסע .
 טאָד ? אונד זיא אַנטוואַרטעטען : יא עס איזט טאָד . (כ) זא גלייך

(טו) ויילך נתן אל ביתו ויגף
 יהוה את הילד אשר ילדה
 אשת אוריה לדוד ויאנש :
 (טז) ויבקש דוד את האלהים
 בעד הנער ויצם דוד צום וביא
 ולן ישכב ארצה : (יז) ויקמו
 זקני ביתו עליו להקימו מן
 הארץ ולא אבה ולא ברה אתם
 להם : (יח) ויהי ביום השביעי
 וימת הילד ויראו עבדי דוד
 להגידלו כי ימת הילד פי
 אמרו הנה בהיות הילד חי
 דברנו אליו ולא שמע בקולנו
 ואיך נאמר אליו מת הילד ועשה
 רעה : (יט) וירא דוד כי עבדיו
 מתלחשים ויבן דוד פימת הילד
 ויאמר דוד אעבדיו המת הילד
 ויאמרו מתי : (כ) ויקם דוד

מהארץ

מהארץ

רשיי

(טו) ויאנש . לשון חולי : (טז) וביא
 ולן ושכב ארצה . וביא בבית ולן כלילה
 ושכב לארץ : (יז) ולא ברה . לשון
 אכילה

כשא לביתו לן כלל אכילה ושכב ארצה
 (יח) ועשה רעה , בגופו . (כ) וישאל וישימו וגו' , ע"ד

באר

פתחון פה לדבר על ה' ועל משיחו . הילוד ,
 תאר כמו גבר , סכור . (טו) ויאנש ,
 ענין חולי כמד . (טז) ויבקש , אע"פ
 שאמר הכביא שהכער ימות התפלל בעדו ,
 כמו שאמר , מי יודע וסכני ה' וגו' (רד"ק) .
 בא ולן , וביא מכית ה' שהי' שם כל היום נס ומתפלל ,
 (יח) ועשה רעה , בגופו . (כ) וישאל וישימו וגו' , ע"ד

שמואל ב יב

הרגום אשכנזי לר

מִהַרְצֵן וַיִּרְחֵץ וַיִּסַּךְ וַיַּחֲלֵף
 שִׁמְלֹתָיו וַיֵּבֵא בֵּית־יְהוָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
 וַיֵּבֵא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁמָו לוֹ
 לֶחֶם וַיֹּאבֵל : (כא) וַיֹּאמְרוּ
 עֲבָדָיו אֵלָיו מָה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
 עָשִׂיתָה בְּעִבּוֹר הַיֶּלֶד חַי צְמִתָּ
 וַתִּכְרֶךְ וּכְאֲשֶׁר מַת הַיֶּלֶד קִמְתָּ
 וַתֹּאכַל לֶחֶם : (כב) וַיֹּאמֶר
 בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צְמִיתִי וַיֶּאֱבָכָהּ
 כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדַע יְתִיבִי יְדִוְרָה
 וְהִי הַיֶּלֶד : (כג) וַעֲתָה יָמַת
 לָמָּה זֶה אֲנִי צָם הָאוֹכֵל לְהִשְׁבֹּו
 עוֹד אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא־
 יָשׁוּב אֵלָי : (כד) וַיִּנְחֵם דָּוִד אֶת
 בַּת־שֶׁכֶׁ אִשְׁהוֹ וַיֵּבֵא אֵלָיָהּ
 וַיִּשְׁכַּב עִמָּה וַתַּהַר בֶּן וַיִּקְרָא
 חַנְנִיָּק אֶת

גלייך שטאַנד רוד פֿאַן דער ערדע
 אויף , וואוּש אונד זאלכטע זיך ,
 וועכסלטע דיא קליידר , גינג אין דאז
 הויז דעם עוויגן , ווארף זיך צור אָנ־
 בעטונג נידר , קאַם נאך הויזע , אויף
 ויין בגעהרן טרוג מאן איהם עסן אויף
 אונד ער צום . (כא) דא שפראַכען
 זיינע ריהנער צו איהם : וואָס בערדייטעט
 דיזם בעטראַגען ; אַלס דאז קינד נאָך
 לעכטע , פֿאַסטעטעסט דאז אונד
 וויינטעסט , אונד זאָבאלד עס טאָד
 וואר , שטאַנדעסט דאז אויף , אונד
 אסעסט ? (כב) ער ערווידרטע : דא דאז
 קינד נאָך אס לעבן וואר , פֿאַסטעטע
 איך אונד וויינטע , ווייל איך מיר דאכט
 טע : ווער ווייס , פֿיללויכט טורחט מיר
 דער עוויגעגנאדע , אונד לעסט דאז
 קינד גנעזן ; (כג) נון איזט'ס אבר
 טאָד , וואצו זאָלט' איך פֿאַסטען ? קאן
 איכ'ס מעהר צוריקשאַפֿען ? איך וואנד
 לעצו איהם הין , עס קעמט אבר ניש
 ווידר צו מיר . (כד) רוד טרעסטעטע
 היראויף ויינע פֿרויא בהשבע , קאם צו
 איהר אונד בשליף זיא . זיא גבאָהר
 שלמה

ב א ו ר

זוה יהושע ויורידום, ושעורו : וישאל לשום לו
 לחם, וישמו : (כא) בעבור הילד,
 ענינו בעוד שהילד חי, וכן ת"י עד דרבייא
 קיים : (כב) ותקרא, וכן הקרי, ואין
 פירושו שנת שבע מענמה נתן לו עס זה,
 כי כבר כאמר בדה"י (א' כ"ב ט') כי תקרא
 כן עפ"י השם, שאמר לדוד שהנן אשר יולד
 לו יהי' שמו שלמה, אלא פירושו שמיד אחרי
 המליטה אותו, היא היתה הראשונה שקראו
 את הילד בשם זה. ולפי הכתיב הוא פעל
 שלא נזכר שם פועלו (מאן נענטע) : (כה)
 וישלח וגו', לדעת רד"ק וי"ו של וישלח

במקום בעבר, ושב על המקרא שלפניו לומר
 לכך קראה את שמו שלמה לפי שה' שלח ביד
 הכניא, ומה שאמר ויקרא שמו יודיד' הוציא על
 דוד געשה כן מעצמו. ואין כראין דכרוי,
 אלא פירושו כפשוטו, שהשם שלח את כתן
 שקרא את שמו יודידה, ולא שיהי' כן שמו
 אשר יקראו לו בני אדם, כי כבר אמר האל
 שיהיה שמו שלמה, אלא קראו יודידה בעבור
 ה', כלומר השם הזה לא יהי' שגור כפי אדם
 אלא כפי ה' שהוא בעצמו יקראהו כן לרוב
 אהבתו אותו, וטעם יודידה כמו יודידובז
 השם במקום כמו, כמושי יד על כס יה
 (שמות) ה ב

הרגום אשכנוי

שמואל ב יב

שלמה • דיזען האטע דער עוויגע ליב •
 (כה) ער זענדעטע דען פראפעטן נחן,
 וועלכער איהם דען צונאמען ידיריה
 (ליבלינג דעם עוויגען) געבען מוסטע,
 פאן דעם עוויגען וועגען • (כו) אינ
 דעסען האטע יואב דען קריג נפיהרט מיט
 רבה דער קינדער עמון, אונד דיא
 קעניגליכע רעזידענץ עראכרט •
 (כז) ער זענדעטע דארניף באטען אן
 דוד, אונד לים איהם זאגען: איך
 האבע מיט רבה דען קריג גפיהרט,
 אונד דיא וואסערשטאט ברייטסער
 אכערט • (כח) ציהע אלזא דאן נאך
 איכריגע קריגס פאלק צוזאמען,
 בלאגרע דיא שטאדט אונד נעהמע זיא
 פאללענדס איין, דען ווען איך דיא
 שטאדט אייננעהמע, זא טראגע איך
 דען רוהם דאפאן • (כט) דוד צאג
 אלזא אללעם פאלק צוזאמען, גינג
 נאך רבה, בעקריגטע עם אונד נארום
 עם איין • (ל) נאדם איהרעם קעניגע
 דיא קראגע פאם הויפטע, דיא איין
 ככר אן גאלד וואג מיט עדעלשטיינען
 בזעט וואר, אונד זעטצטע זיא זיך
 אויף, אויך פיהרטע ער אויס דער
 שטאדט

את שמו שלמה ויהוה אהבו :
 (כה) וישלח ביד נתן הנביא
 ויקרא את שמו ידידיה בעבור
 יהוה : (כו) וילחם יואב ברבת
 בני עמון וילכד את עיר
 המלכה : (כז) וישלח יואב
 מלאכים לדוד ויאמר גלחמתי
 ברבה גם לכדתי את עיר
 המים : (כח) ועתה אסף את
 יתר העם וחינה על דוד
 ולכדה פן אלכד אני את העיר
 ונקרא שמי עליה : (כט) ויאסף
 דוד את כל העם וילך רבקה
 וילחם בה וילכדה : (ל) ויקח
 את עטרת מלכם מעל ראשו
 ומשקלה פפר זהב ואבן יקרה
 ותהי על ראש דוד ושלל העיר
 הוציא

באור

רשי

(שמות י"ז ט"ז) והדומים • וכון לפ"ו שלא
 מנחנו בשום דוכתה שנקרא בשם ידידיה •
 (כו) עיר המלכה, יתכן שהי' חלק אחד
 מעיר כנבל משאר העיר למושב המלך,
 ובמקרא שלאחריו נקראת עיר המים, ואולי
 היתה כנ"ל על אמת המים • (כח) ונקרא
 שמי עליו, חלק יואב כבוד למלכו שיבוא
 וילכד את העיר, למען יקראו שמו עלי' •
 ויברכהו העם לאמר: הנה מלכנו כלתם
 מלחמותינו, ומרחיב ארצינו, ואם לא יבוא
 יהי' התפארת

אכיל' כמו ואברה מידה : (כה) בעבור
 ה' • אשר אהבו : (כו) את עיר
 המלכה • שני חזוקי חומה היו זה
 חינוכה ופנימי' העיר החינוכה עיר
 מלכה והפנימי' למצד ולחוק :
 (ל) את עטרת מלכם • תועבת בני
 עמון מלכם שמו לשון מלך : ותהי על
 ראש דוד • אתי הגיתי בטלה :

(לא) מנרה

הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד: (לא) וְאֶת־
הָעַם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא וַיִּשֶׁם
בַּמַּגֵּרָה וּבַחֲרִיצִי הַבְּרִזָּל
וּבַמַּגְזְרוֹת הַבְּרִזָּל וְהַעֲבִיר אֹתָם
בַּמַּלְבָּן וּכְנִיעֵשׂוּהוּ לְכָל עָרֵי בְנֵי־
עַמּוֹן וַיֵּשֶׁב דָּוִד וְכָל־הָעָם־
יְרוּשָׁלַם:

שטארט איינע זעהר בטרעכטליכע
בייטע . (לא) דיא איינוואהנער לים
ער הערויס פיהרען , אונד טהיילס
אונטער זעגען , אייזערנ דרעשוואלצען
אונד אייזערנ האקן לעגען , טהיילס
דורך ציגעלאפן שלעפען . זא פערפוהר
ער מיט אללען שטעטען דער קינדער
עמונ'ס , אונד קעהרטע הערנאך מיט
רעם גאנצען רזערע ווידר נאך
ירושלים .

יג (א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן
וְלֹא־בְשָׁלוֹם בֵּן־דָּוִד אָחֻזָּת
יָפָה וַיִּשְׁמָה תָמָר וַיַּאֲהֶבֶה אִמָּנוֹן
בן
רש"י

יג (א) איינע צייטלאנג נאכדער
טרוג זיך פאלגענדס צו :
אבשלום זאהן דוד'ס האטטע איינע
שענע שוועסטער , מיט נאמען תמר ,
אין וועלכע זיך אמנון זאהן דוד'ס פער-
ליבטע

באור

לו . (לא) וישם , עשה בהם שפטים
גדולים והמיתם נמיני אכזריות זוכים .
במגרה , סכין פגוס פנימות הרבה
תכופות זו לזו (רש"י) . ובחריצי , כלי
גדול וכבד לדש התנאה (ד"ק בשמים) .
ובמגזרות , הם הגרוזים שנוקעין בהם
העגים (הנ"ל) . במלבן , שרפס בכבשן
שורפים צו הלבנים . וי"ת ונזר יתהון
בשוקיא כלומר גדרס בחזית שהם מחופין
בלבנים , וראוי לתרגם : (ער לים זי"ת
טהיילס דורך דיא שטראסען
של יושפען) .

(לא) מנרה וחרוטים ומגזרות
כמין פנירפים שקורין ליומ"ה בלע"ז
(כמו ש"ה י"ג כ"ה) מיני יסורין הם :
מנרה . סכין פגוס פנימות הרבה
תכופות זו לזו : חרוטים . הוא מורג
חרון מלא חרוטים כמין פנירפים
שקורין ליומ"ה : במלבן . צטיט חונות
וכן תרגם וינתן וגרריתסון בשוקיא :
יג (א) ולא בשלום אחות יפה .
שהיתה

יג (א) ויהי אחרי כן , שערו : זאת הי' אחרי כן , כלומר הדבר המסופר בפסוקי הבאי'
הי' אחרי כן . עמ"ס לעיל

מכלל יופי

בחולי קשה : (יו) ולא ברה , ולא אכל ענין אכילה מועטה : (ית) מה הילך ,
פועל עבר : (יט) מהלחשים , מדברים בסוד ובחשאי : (כ) בייור , ענין הזמן
ההוא : (כד) ויקרא , כתיב והקרי והקרא הכתיב אומר כי הקב"ה קרא אותו
שלמה והקרי , על בת שבע קראתו שלמה , ויקרא , דוד שמו ידודי' :
(לא) ובחריצי , כמו למורג חרוץ , ענין חיתוך וכריתה , כלי שרשים בו החבואה ,
לוחץ ואבנים דקות החובות תחתיו לחתוך האבן ולהוציא החבואה מקליפתה ,
ונקרא חרוץ ע"ש מלאכתו שחותך הקליפה מעל החבואה :
יג (ב) ויצר